

GROOT VLAAMS EUROPADEBAT 2023

Visie Vlaamse middenveld op actuele uitdagingen

INHOUD

INHOUDSTAFEL

Paneldebat - 26 oktober 2023	p. 3
- Opzet en inhoud	p. 3
- Doelstellingen	p. 3
- Opname	p. 3
- Sprekers panel	p. 4
Ruimere bevraging VLEVA-leden	p. 5
- Opzet en inhoud	p. 5
- Doelstellingen	p. 5
- Bevraging	p. 5
Rapport - Input VLEVA-leden	p. 7
- De sleutelvoorwaarden voor een geslaagde twin transition	p. 7
- De weg naar open strategische autonomie en een veerkrachtig Europees industriebeleid	p. 18

VRAGEN OVER DIT DOCUMENT?
Contacteer liese.dewilde@vleva.eu.

PANELDEBAT - 26 oktober 2023

OPZET EN INHOUD

Op 26 oktober 2023 organiseerden het **Vlaams Parlement en VLEVA** het ‘**Groot Vlaams Europadebat**’, een paneldebat met aansluitende netwerkreceptie. EU-experten, VLEVA-leden én beleidsmakers gingen met elkaar in gesprek over actuele Europese thema’s, voortbouwend op de *State of the Union-speech* van Commissievoorzitter Ursula von der Leyen.

Commissievoorzitter von der Leyen blikte in haar [State of the Union-speech van 13 september 2023](#) terug op wat Europa al bereikt heeft én keek vooruit naar de uitdagingen en ambities in de toekomst. Daarbij ging veel aandacht naar de Green Deal, de economie en de concurrentiekracht van de EU. Haar speech kaderde in het motto: “Laten we vandaag resultaten boeken om klaar te zijn voor morgen.”

Het Groot Vlaams Europadebat 2023 behandelde, gebaseerd op de speech, **inhoudelijk** twee grote thema’s:

- De **sleutelvoorwaarden voor een geslaagde twin transition**
- De weg naar **open strategische autonomie** en een veerkrachtig **Europees industriebeleid**

DOELSTELLINGEN

- Vaste afspraak onderhouden om Vlaanderen in Europa in de kijker te zetten
- EU ‘top of mind’ maken en houden bij Vlaamse middenveld én beleidsmakers
- Reflecteren over actuele Europese opportuniteiten en uitdagingen vanuit verschillende invalshoeken en sectoren
- Opbouwen naar Belgisch Raadsvoorzitterschap in de eerste helft van 2024
- Netwerk van Vlamingen binnen de EU samenbrengen

OPNAME

Het paneldebat werd opgenomen. De opname bevindt zich [hier](#). [Deze VLEVA-blog](#) vat de insteken samen die de VLEVA-leden gaven tijdens het debat.

SPREKERS PANEL

Het panel van het Groot Vlaams Europadebat bestond uit een EU-experte, VLEVA-leden (als vertegenwoordigers van diverse geledingen van het Vlaamse middenveld) en Vlaamse en Europese beleidsmakers.

De EU-experte startte met een schets van het Europese beleid in het kader van een bepaalde thematiek. De VLEVA-leden stonden daarna stil bij de opportuniteiten, uitdagingen en bezorgdheden vanuit hun sector of doelgroep (in Vlaanderen) omtrent dit thema. De beleidsmakers verduidelijkten tot slot wat de Europese Unie volgens hen moet doen of laten terzake.

Het panel van het Groot Vlaams Europadebat van 26 oktober 2023 bestond uit:

- **EU-experte:** Elisabeth Lannoo - Vertegenwoordiging van de Europese Commissie in België, Hoofd Politieke Team
- **VLEVA-leden:**
  - Voka - Frank Beckx, directeur van het kennis- en lobbycentrum
  - Essenscia Vlaanderen - Ann Wurman, directeur
  - Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) - Kris Snijkers, algemeen directeur
  - Boerenbond - Pieter Verhelst, lid hoofdbestuur
- **Vlaamse en Europese beleidsmakers:**
  - Vooruit - Kathleen Van Brempt (Europees Parlement)
  - Groen - Sara Matthieu (Europees Parlement)
  - CD&V - Peter Van Rompuy (Vlaams Parlement)
  - Open Vld - Steven Coenegrachts (Vlaams Parlement)
  - N-VA - Karl Vanlouwe (Vlaams Parlement & senaat)
  - Vlaams Belang - Ellen Samyn (Kamer van Volksvertegenwoordigers)

RUIMERE BEVRAGING VLEVA-LEDEN

OPZET EN INHOUD

Na het Groot Vlaams Europeadebat van 26 oktober 2023 bevroeg VLEVA al diens leden over dezelfde onderwerpen: de sleutelvoorwaarden voor een geslaagde *twin transition* en de weg naar open strategische autonomie en een veerkrachtig Europees industriebeleid.

De thema's werden bewust ruim gehouden. Zo kregen alle VLEVA-leden de kans om de nadruk te leggen op onderwerpen die hun sector of achterban het meest aanbelangen.

DOELSTELLINGEN

De doelstellingen van deze ruime bevraging bij het Vlaamse middenveld zijn:

- Ruim reflecteren over Europese opportuniteiten en struikelblokken vanuit de verschillende geleidingen uit het Vlaamse middenveld.
- Vlaamse en Europese beleidsmakers voeden met unieke gebundelde input vanuit de verschillende invalshoeken en sectoren uit het Vlaamse middenveld.
- VLEVA-leden faciliteren om hun standpunten en visies te verspreiden.

BEVRAGING

De VLEVA-leden kregen een digitale vragenlijst. De twee thema's en de bijbehorende vragen en EU-context werden telkens toegelicht.

De sleutelvoorwaarden voor een geslaagde *twin transition*

Hoe gaan we naar een duurzame en competitieve economie via een rechtvaardige groene en digitale transitie? Hoe blijven we concurrerend én rechtvaardig tijdens die transitie?

- Met welke struikelblokken en opportuniteiten krijgt jouw organisatie en doelgroep te maken in verband met de dubbele transitie?
- Waarop zou de focus van de Europese Unie vooral moeten liggen? Wat moet Europa (meer) doen en/of laten?

EU-Context:

De drijvende kracht achter de huidige von der Leyen-Commissie is de *twin transition*: de groene en digitale transitie. Deze transities moeten elkaar versterken en de spil vormen van onze economie. De

Green Deal groeistrategie en de bijhorende digitale ambities werpen hun vruchten af en geven een duidelijke koers voor investeringen en innovatie.

Toch ziet von der Leyen een aantal actuele economische uitdagingen om concurrentieel te blijven tijdens de transitie: o.a. het tekort aan arbeidskrachten en vaardigheden moet opgevangen worden, inflatie moet bestreden worden en het moet gemakkelijker worden voor bedrijven om zaken te doen.

De rechtvaardigheid en sociale impact van de dubbele transitie zijn ook cruciaal voor het succes ervan. Europa moet gaan voor een rechtvaardig resultaat voor toekomstige generaties, maar ook voor een rechtvaardig parcours voor iedereen die gevolgen ondervindt van de dubbele transitie.

De weg naar open strategische autonomie en een veerkrachtig Europees industriebeleid

In welke mate en hoe moet Europa streven naar (open) strategische autonomie? Hoe moet het Europees industriebeleid eruitzien om veerkrachtig, competitief en klaar voor de toekomst te zijn?

- Met welke struikelblokken en opportuniteiten krijgt jouw organisatie te maken in verband met de Europese strategische autonomie-ambities én de recente focus op het belang van een veerkrachtig Europees industriebeleid?
- Waar zou de focus van de Europese Unie vooral moeten liggen? Wat moet Europa (meer) doen en/of laten?

EU-Context:

Von der Leyen beschreef de Europese Unie van vandaag als een geopolitieke Unie. Vanaf de start van haar mandaat meende von der Leyen dat Europa sterker moet staan in de wereld. Machtverschuivingen in de wereld, oorlog op Europees grondgebied met een energiecrisis tot gevolg en nationalistische (economische) tendensen bevestigden de afgelopen jaren het belang van die ambitie. Wat wordt de plaats van Europa op het geopolitieke wereldtoneel?

Afhankelijkheden van bepaalde handelspartners en risico's voor bevoorradingszekerheid van bepaalde stoffen moeten in kaart gebracht worden. Problematische afhankelijkheden moeten teruggeschroefd worden door spreiding, door het aanleggen van strategische voorraden of door het creëren van wederzijdse afhankelijkheden.

Het doel is daarbij niet om banden te beperken. Het doel is om risico's te beperken en zo te gaan naar open strategische autonomie, met open communicatielijnen en open dialoog. In deze steeds veranderende, complexe en concurrerende wereld zijn er nu eenmaal uitdagingen die strategische en effectieve samenwerking vergen met internationale partners.

Bovendien werd dit jaar in het bijzonder de focus gelegd op de Europese industrie, als essentiële sector voor de Europese economie en ambities voor strategische autonomie. De toekomst van de schone industrie moet 'made in Europe' zijn. Het is van cruciaal belang voor de Europese economie én veiligheid om onze voorsprong op het gebied van kritieke en opkomende technologieën te behouden. Dit kan alleen door de juiste randvoorwaarden te scheppen voor de Europese industrie.

RAPPORT – INPUT VLEVA-LEDEN

Sleutelvoorwaarden voor een geslaagde twin transition

Voor de vakbonden zal de transitie maar slagen als ze 'rechtvaardig' is, d.i. als de sociale gevolgen van de transitie voldoende in kaart gebracht worden om er vervolgens rekening mee te houden. Op federaal vlak blijken de werkgeversorganisaties niet erg geneigd de sociale aspecten van de transitie volgens het 'Just Transition'-kader van de IAO (=Internationale Arbeidsovereenkomst) te willen aankaarten.

Dit gaat over :

- opleiding en vorming van werknemers die zich moeten omscholen wanneer sectoren verdwijnen en ze een kans willen maken op een job die in de toekomst veel belangrijker zal zijn (vb. van een job in de fossiele energiesector naar een job in duurzame renovatietechnieken)
- een industrieel beleid waarbij op Europees vlak actief nieuwe industrieën aangetrokken worden, in regio's die zwaar getroffen worden door de transitie, bijv. mijnregio's
- ondersteuning van de laagste inkomensgroepen om de stap naar duurzaam wonen (duurzaam verwarmen + doorgedreven isolering van woongebouwen) en duurzame mobiliteit te kunnen zetten: 1/3e tot 1/2e van de huiseigenaars heeft niet de financiële middelen om een duurzame renovatie van hun woning te bekostigen. Voor deze groep zijn goedkope leningen en subsidies nodig én een proactief overheidsbeleid dat bewoners stap voor stap helpt bij de uitvoering van energetische renovatie. Ook investeren in degelijk openbaar vervoer en betaalbare (deel)mobiliteit is nodig.

Waar moet Europa op focussen? Volgens ACV zijn deze zaken in het bijzonder van belang:

- In de nieuwe Europese begrotingsregels moet veel meer ruimte komen voor groene en digitale investeringen.
- Het wetgevend kader nodig om de transitie mogelijk te maken moet veel dwingender, want de lidstaten en regio's zitten niet op koers om de klimaatdoelstellingen te halen.
- Er moet een veel strenger productbeleid komen met versnelde uitfasering van niet-duurzame producten (te grote wagens die rijden op fossiele brandstoffen, te weinig herstelbare producten, ...). Vliegtuigreizen moeten veel duurzamer worden, met de invoering van btw op vliegtuigtickets, accijnzen op kerosine en een correcte CO₂-taks. De opbrengst moet dienen voor de financiering van mitigatiemaatregelen in de EU en in het Zuiden (herbebossing, ...)
- Er moet veel meer aandacht komen voor een duurzame transitie zodat alle bevolkingsgroepen mee zijn met het transitieverhaal, en de laagste inkomensgroepen niet

moeten vrezen dat de transitie voor hen onbetaalbaar wordt en hun welvaartsniveau daardoor sterk naar beneden zal halen.

AGORIA

De laatste jaren werd op het Europese niveau heel wat nieuwe regelgeving geïntroduceerd. Ondernemingen staan voor een hele reeks nieuwe verplichtingen. Het is essentieel om de meerwaarde ervan tijdig te evalueren en om, zeker aan kmo's, de nodige ruimte te gunnen om eraan te voldoen.

Agoria is van mening dat nieuwe Europese regelgeving enkel en alleen kan plaatsvinden als een studie de impact ervan op de volledige waardeketen analyseert en (positief) beoordeelt. Met inzichten in mogelijke kosten en baten kunnen ondernemers sneller toekomstgerichte beslissingen nemen en anticiperen. Agoria vraagt een stabiel en coherent regelgevend kader waarin wendbaarheid, duidelijkheid en harmonie de sleutelwoorden zijn. De volgende legislatuur moet weer aanknopen met een ondernemingsvriendelijke omkadering.

Concreet vraagt de technologiesector dus minder '*red tape*' en regelgeving, om te komen tot competitievere bedrijven. Ondernemerschap moet eerder gestimuleerd en gefaciliteerd worden, niet afgeremd. Een wettelijk kader moet innovatie stimuleren.

Specifiek voor de *twin transition*, zijn *regulatory sandboxes* nuttig. Die geven bedrijven de vrijheid om innovatieve technologieën, producten, diensten en werkwijzen te testen in een reële maar gecontroleerde en veilige omgeving.

Er is ook de problematiek van het gebrek aan voldoende mensen met de juiste talenten. Agoria stelt vast dat de Europese innovatieprogramma's vooral de *twin transition* willen versnellen. In veel van die innovatieprogramma's worden vaardigheden/skills als een apart onderdeel omschreven of als flankerend beleid. De implementatie van vernieuwde technologieën is echter pas succesvol als er voldoende talent aanwezig is om die innovaties te implementeren.

BOERENBOND

De land- en tuinbouwsector onderschrijft principieel de *twin transition* en zal blijven inzetten op verdere verduurzaming en ziet hierin een belangrijke rol weggelegd voor digitalisering. Maar de tweespalt in het politieke en maatschappelijke debat tussen *degrowth* en eco-modernisme helpt ons praktisch niet vooruit. Ook het opbod in ambities en strakke tijdsaders is niet behulpzaam. Ondernemers willen vooruit en hebben daar concrete plannen, en geen opbod aan ambities, voor nodig.

Het is bovendien problematisch als alles almaar ambitieuzer moet maar de nodige middelen niet volgen. Dan gaat het zowel om de financiële middelen – de begroting volgt niet hetzelfde ambitieniveau – als om de nodige instrumenten om de transitie mogelijk te maken – praktijken worden sneller verboden terwijl alternatieve praktijken of middelen maar zeer traag erkend worden. Ondanks het expliciete engagement '*to leave no one behind*' aarzelt men het nodige te doen om de

transitie rechtvaardig meegefinancierd te krijgen vanuit de keten. De sterkste schakels helpen mee doorduwen en capteren makkelijker de baten. De zwakke schakel draagt disproportioneel de kosten en risico's.

Ten slotte moeten we de wetenschap volgen en wetenschappelijke zekerheid hebben, maar die wordt ook te pas en te onpas in twijfel getrokken. Ondanks de lijvige impactanalyses krijgt men deze spanningsvelden niet boven water. De ecologische winst wordt flink doorgerekend, de socio-economische kost wordt systematisch onderschat en de juridische impactanalyse ontbreekt al helemaal. Ook de Raad en het Parlement zijn die mening toegedaan. Die laatste twee elementen voelen we in Vlaanderen hard op het terrein: de transitiekosten zijn aanzienlijk, zeker als het snel en ambitieus moet. De zaken bovendien juridisch correct rond krijgen is een huzarenstuk. Vlaanderen rijdt zich vast en alles dreigt stil te vallen. Het tegenovergestelde van wat we willen bereiken: geen groene transitie en verlies aan welvaart.

Boerenbond vraagt niet om de pauzeknop in te drukken, maar vraagt goede wettelijke kaders die dingen vooruit helpen en faciliteren om dingen beter te doen in plaats van goedbedoelde maar slecht uitgewerkte wettelijk verankerde ambities waar we op vast lopen.

De Europese 'Green Dream' moet nog een echte Green Deal worden, uitgewerkt en vastgepakt met de actoren op het terrein. Er is niemand die de weg vooruit fundamenteel in vraag stelt en er is ook breed draagvlak om hierin ambitieus te zijn. Maar de Commissie heeft de kar voor het paard gespannen door nu pas te gaan inzetten op strategische dialogen. Er is te veel vertrokken vanuit wantrouwen, controle en het snel verbieden en bestraffen van 'slechte praktijken', die vaak nog zeer breed gangbaar zijn. Nochtans is er een breed besef en ook veel goodwill om beter te doen. Een deal die vertrekt vanuit vertrouwen, verantwoordelijkheid geeft en de beste praktijken stimuleert zou verder staan dan vandaag. Daar moet nu nog aan gebouwd worden. Maar beter laat dan nooit. We kijken uit naar een strategische dialoog waarin de transitie haalbaar, betaalbaar en vooral praktisch en veelzijdig kan uitgerold worden op het terrein.

BRUSSELS AIRPORT COMPANY

In het kader van Refuel EU merkt Brussels Airport Company op dat er momenteel te weinig producenten van sustainable aviation fuels (SAF) zijn. Daardoor is er te weinig SAF beschikbaar en is deze te duur.

In verband met de Single European Sky meldt Brussels Airport Company dat het Europees luchtruim nog veel te versnipperd is. Vliegen kan daardoor niet op de meest milieu-efficiënte (kortste routes en reistijden) manier.

EMBUILD VLAANDEREN

De groene transitie gaat vlotter dan de digitale transitie, maar de digitale transitie geeft op termijn heel wat opportuniteiten voor de bouwsector om efficiënter energetisch te renoveren en om het energieverbruik en de decentrale opwekking van hernieuwbare energie te stimuleren.

Europa moet zich meer focussen op het formuleren van de globale ambitieuze klimaatdoelstelling, zonder zich te veel met de details bezig te houden.

ESSENSCIA VLAANDEREN

Voor essenscia Vlaanderen is het niet voldoende om te spreken over een *twin transition*. Zij spreken van een *double twin transition*. Naast klimaatneutraliteit en digitalisering moet de chemiesector ook overschakelen naar een circulaire economie en continu innoveren om het stoffen- en productbeleid te verduurzamen. Die ongeziene industriële evolutie moet snel gebeuren (op 25 jaar!) en vraagt massale investeringen. De chemiesector ondersteunt de ambities, maar de juiste economische randvoorwaarden zijn essentieel. Europa moet concurrentieel kunnen blijven op een wereldmarkt en moet aantrekkelijk kunnen blijven voor investeringen en innovatie.

Daarvoor zijn concrete plannen van Europa essentieel, met een roadmap om die plannen en initiatieven te halen. Targets en doelstellingen alleen zijn niet voldoende. Daar hoort ook adequate financiering en een aantrekkelijke business case bij. Dat is namelijk de reden waarom bedrijven in Europa zouden investeren en niet in andere regio's. Er zal doelgericht en substantieel innovatie- en investeringssteun moeten komen.

Europa moet daarbij ook ondernemerschap ondersteunen, door creativiteit toe te laten en een tsunami aan regelgeving te vermijden. Momenteel is het te veel, te snel en te strikt. Dat werkt verstikkend. 'De wortel in plaats van de stok.'

NORTH SEA PORT

De Europese Commissie heeft een duidelijke koers ingezet met haar Green Deal en de bijbehorende regelgeving. Dit brengt voor onze bedrijven gelegen in North Sea Port een stevige uitdaging met zich mee, maar scheidt ook een duidelijk kader aan doelstellingen en bevestigt de lopende en geplande verduurzamingsprojecten. Onze haven zet in op deze *twin transition*, met projecten rond diepgaande digitalisering, natuurherstel, waterstof, CCS (= *Carbon capture and storage*), windenergie, zonne-energie en andere.

Een belangrijk vraagteken dat op tafel ligt situeert zich in de transpositie van deze Europese regelgeving (zoals de recente Fit for 55-dossiers) in nationale wetgeving, de implementatie en de ondersteunende maatregelen. Een potentieel struikelblok voor onze grensoverschrijdende haven is de kans op een mogelijke verschillende omzetting (transpositie) tussen België en Nederland. Dat kan resulteren in een ongelijk speelveld voor onze bedrijven binnen ons havengebied.

Een tweede struikelblok voor onze bedrijven gelegen in de haven is de snelheid en reikwijdte van de regelgeving die de komende jaren moet geïmplementeerd worden, waarbij een belangrijke rol is weggelegd voor de lidstaten om dit proces te stroomlijnen en ook voldoende ondersteuning te bieden. Een aandachtspunt hierbij is het aandeel aan ETS & FuelEU Maritime opbrengsten dat rechtstreeks terugvloeit naar de lidstaten. Zullen deze worden ingezet door België en Nederland ter bevordering van verduurzamingsprojecten binnen onze haven?

Een opportuniteit is dan weer de Europese subsidiëring die aan deze transitie wordt gekoppeld (EU budget, CEF, Innovatie Fonds, NexGen, InvestEU...), waarbij North Sea Port met haar havengebied pionierend wenst te blijven in zetten op nieuwe technologieën en infrastructuur (met name rond digitalisering, circulaire economie, duurzame brandstoffen, logistiek en energie). Een struikelblok hierbij is jammer genoeg dat dergelijke Europese subsidieprogramma's vaak niet eenduidig en gebruiksvriendelijk zijn voor onze bedrijven (lappendeken aan verschillende type funding, lange procedures etc.).

Een ander belangrijk vraagteken situeert zich in de "*Skills Gap*". Onze bedrijven ondervinden moeilijkheden om technisch opgeleide profielen te vinden. De vraag naar nieuwe profielen in de transitie-technologieën is ook sterk toegenomen. De krapte op de arbeidsmarkt is voelbaar. North Sea Port wenst een attractieve hub voor werkgelegenheid te blijven.

Europa moet een gelijk speelveld creëren tussen lidstaten, waarbij handhaving eerlijk en effectief in elke lidstaat moet gebeuren. Het *Mobility Package* is een goed voorbeeld van waar dit niet het geval is gebleken, waarbij de Belgische bedrijven die zich wel aan de regels houden nog steeds oneerlijke concurrentie ondervinden van bedrijven uit andere lidstaten (zoals Roemenië) waar ze het minder nauw nemen met de regels (minder handhaven). Zo'n zaken mogen zich niet herhalen ten aanzien van de regelgeving die voortvloeit uit de *twin transition* agenda. Europa moet haar rol inzake monitoring, bijsturing indien nodig, maar ook finetuning op basis van feedback volgend uit de eerste implementatie, grondig opnemen.

Europa moet sterk inzetten op een vereenvoudiging van de procedures in de verschillende subsidiekanalen. Deze moeten gebruiksvriendelijker, sneller en toegankelijker zijn. Zo kunnen de bedrijven gelegen in ons havengebied én de haven zelf optimaal gebruikmaken van deze benodigde fondsen om hun transitieprojecten te versnellen.

Naast wetgevende initiatieven rond verduurzaming en digitalisering, is een sterke sociale agenda nodig inzake werkgelegenheid en opleiding, inclusief financiering. De her- en bijscholing van de werknemers tewerkgesteld in het havengebied wordt cruciaal indien we deze transitie versneld wensen uit te rollen.

SYNTRA NETWERK

Het Syntra netwerk ziet vooral opportuniteiten in deze *twin transition*. Zowel op vlak van digitale transitie als op vlak van groene transitie zien we een duidelijke rol weggelegd om ondernemingen (focus op KMO's en micro-ondernemingen) en hun medewerkers bij te benen en op te leiden op een

uitgesproken toepassingsgerichte manier. Niet enkel de technologieën an sich maar ook de bijhorende uitdagingen op o.a. bedrijfseconomisch vlak willen wij als Syntra netwerk helpen beantwoorden.

Naast onze rol als opleidingsverstrekkers, kunnen we met onze ervaring, kennis en infrastructuur ook een maatschappelijke voorbeeldfunctie en demonstratieve rol opnemen voor het brede publiek. We denken daarbij bijvoorbeeld concreet aan wetenschapsdagen, netwerkevents, etc. 'De burger laten proeven van innovatie binnen de groene en digitale transitie.'

Syntra ervaart de focus die Europa vandaag legt als positief.

VERSO

De socialprofitsector onderschrijft de Europese milieudoelstellingen en het Europees mechanisme voor een rechtvaardige transitie. De sector is een belangrijke speler in deze transitie en wil een voorbeeld worden vanuit sociaal en milieuoogpunt, evenwel met behoud van de nodige dynamiek en met aandacht voor de veranderende behoeften en verwachtingen van de bevolking. Tegelijkertijd wil de socialprofitsector de continuïteit en economische levensvatbaarheid van zijn activiteiten waarborgen.

Deze veranderingen zullen echter een grote impact hebben op de tewerkstelling en opleiding bij socialprofitondernemingen en zullen aanzienlijke financiële en sociale investeringen vereisen. Bovendien is het voor socialprofitondernemingen niet altijd eenvoudig om die strategie uit te voeren: ze hebben vaak niet de tijd, expertise of middelen om individueel het hoofd te bieden aan de uitdagingen van de Green Deal en van de rechtvaardige transitie.

Concreet vraagt Verso daarom dat:

- bij de financiering van het overheidsbeleid veeleer voor een preventieve benadering wordt gekozen dan voor een curatieve benadering. Dit principe moet ook gelden voor de socialprofitondernemingen, met bijzondere aandacht voor de kleinste structuren en organisaties.
- loopbanen worden begeleid tijdens de transformaties, met de nodige aandacht voor onderwijs, opleiding en omscholing zodat onze ondernemingen worden ondersteund bij die transitie. Zo moet, meer concreet, in het kader van de nieuwe opleidingsverplichtingen, een stimulerende aanpak van bijstand en ondersteuning worden gehanteerd in plaats van een bestraffende en penaliserende aanpak waarbij ondernemingen sancties opgelegd krijgen.
- lidstaten worden aangemoedigd om diensten te ontwikkelen die toegankelijk zijn voor alle socialprofitondernemingen en die ondernemingen ondersteunen bij de sociale en milieutransitie. Het is aangewezen dat die diensten worden gedeeld en zo de (technische, juridische, financiële en regelgevende) expertise wordt gecentraliseerd.

Cruciaal daarbij is dat voldoende Europese aandacht gaat naar financiering en het ontwikkelen van financieringsmechanismen.

- Socialprofitondernemingen moeten, in het kader van de rechtvaardige transitie, toegang krijgen tot de Europese fondsen in verhouding tot het sociaaleconomische aandeel dat die

ondernemingen vertegenwoordigen. Socialprofitondernemingen zijn een belangrijke inspiratiebron voor de rechtvaardige transitie. De economische activiteit moet opnieuw gericht zijn op het vergroten van het algemene welzijn binnen de samenleving (maatschappelijk, economisch en ecologisch).

- Banken moeten worden aangemoedigd om leningen met een lage rente te ontwikkelen om socialprofitondernemingen te ondersteunen bij milieu-investeringen en bij de renovatie van hun gebouwen. Momenteel zijn veel banken terughoudend in het verstrekken van leningen, vaak omdat ze niet bekend zijn met de socialprofitsector.

Verso meent dat er rechtvaardige en evenwichtige Europese plannen en richtlijnen moeten komen, in lijn met de specificiteit van de socialprofitsector. Dit kan alleen tot stand komen in overleg met de sector, om eerlijk en evenwichtig te zijn. De context is de volgende:

- Om de Europese transitiedoelstellingen op Belgisch niveau, en meer specifiek op gewestelijk niveau, te verwezenlijken wordt aan de socialprofitsector gevraagd om in hun volledige gebouwenbestand te streven naar een nulmissie voor verwarming, productie van sanitair warm water, koeling, verlichting en elektriciteit. Om aan de eisen op het vlak van mobiliteit en luchtkwaliteit te voldoen, worden in België lage-emissiezones gecreëerd en worden alsmaar meer wagenparken geëlektrificeerd. Voorts wordt het afvalbeheer verbeterd om afvalproductie te beperken en te voorkomen.
- Socialprofitondernemingen worden blootgesteld aan stijgende energierekeningen. Die ondernemingen blijven vaak afhankelijk van fossiele brandstoffen, vooral voor de verwarming van ziekenhuizen, zorg- en verblijfsvoorzieningen voor kwetsbare groepen (jongeren, ouderen, personen met een handicap) en sociaal-culturele actoren. Bovendien moeten bepaalde voorzieningen voldoen aan strenge normen om een kwaliteitsvol onthaal te garanderen (minimumtemperatuur in zorginstellingen, minimumventilatie in culturele ruimten, enz.).

Verso ziet bv. onevenwichten ten aanzien van de socialprofitsector bij volgende Europese initiatieven:

- Richtlijn energieprestatie gebouwen (*EPBD = Energy Performance of Buildings Directive*). De sector ondersteunt de filosofie van het EPB-certificaat voor openbare gebouwen (EU-verplichting). Hij betreurt echter dat de verplichtingen niet in verhouding staan tot de milieuresultaten. Zo moeten alle socialprofitondernemingen dit certificaat jaarlijks actualiseren, maar de certificaten zijn duur en brengen heel wat administratieve rompslomp met zich mee! De criteria zijn erg streng: een drempel van 0 m², jaarlijkse actualisering, enz. De EU-richtlijn moet worden aangepast om tot een goed evenwicht te komen tussen de voorbeeldfunctie die de sector moet vervullen en de financiële uitdagingen en de tijdsdruk waarmee de socialprofitondernemingen worden geconfronteerd.
- EU-verbod op de verkoop van nieuwe benzine- en dieselauto's vanaf 2035. Bij de EU-besprekingen van dit dossier moet rekening worden gehouden met de specifieke aard van socialprofitondernemingen. Op dit moment bestaan er nog maar weinig technologieën om grote elektrische voertuigen geschikt te maken voor PBM's (= Persoonlijke Beschermingsmiddelen, dit is iedere uitrusting die bestemd is om door de werknemer gedragen of vastgehouden te worden om hem/haar te beschermen tegen één of meer risico's die diens veiligheid of gezondheid op het werk kunnen bedreigen).

Socialprofitondernemingen vervoeren personen met een handicap, met beperkte mobiliteit en/of zieke personen. Denk bijvoorbeeld aan bedrijfsvoertuigen in beschutte werkplaatsen of voertuigen voor collectief vervoer in gehandicapteninstellingen. Die voertuigen zijn essentiële werkinstrumenten om de sociale missie van de onderneming te vervullen. Als de automarkt niet met alternatieven komt en er niet voldoende financiële middelen beschikbaar worden gesteld om te investeren, zullen die ondernemingen niet langer dezelfde diensten kunnen aanbieden aan de bevolking.

- De EU-richtlijn inzake overheidsopdrachten. Die moet uitgebreid worden, zodat een groter marktaandeel wordt voorbehouden aan socialprofitondernemingen. Door die ondernemingen te kiezen voor overheidsopdrachten worden de sociale economie en de korte circuits (recyclage, hergebruik en reparatie van materialen) gestimuleerd, via de opname van sociale clausules.

Talent vinden om de innovatie rond de duurzame herindustrialisatie vorm te geven wordt meer en meer een probleem. De vergrijzing grijpt om zich heen. Talent binnenhalen en die inschakelen in onze waardeketen wordt een steeds grotere uitdaging. Internationalisering en versterking van het onderwijs is een oplossing die echter duidelijk tijd en extra middelen vraagt.

Er is een digitale kennissprong nodig, niet enkel bij de te werven profielen maar zeker ook bij bestaande medewerkers. Additionele bijscholing in deze snel veranderende omgeving is een uitdaging.

De sociale dimensie die samengaat met zowel de digitale als de duurzame transitie is een aandachtspunt, niet enkel om de snelheid van de transitie op peil te houden met het oog op de strijd tegen de klimaatwijziging, maar ook omwille van de mogelijke bedreiging van de valorisatie mogelijkheden voor een kennisinstituut zoals VITO.

De (kritische) grondstoffen van de groene (r)evolutie zijn een groot risico dat Europa zal moeten oplossen om het marktleiderschap niet uit handen te moeten geven.

Naast deze bedreigingen zijn er ook de opportuniteiten die gepaard gaan met deze transitie. Daarbij zien we wel een onderscheid tussen de digitale sprong en de duurzaamheidsevolutie. In het eerste domein is Europa duidelijk een volger, terwijl het in de duurzaamheidstransitie leiderschap toont. De duurzaamheidstransitie heeft nochtans nood aan de digitale revolutie. Opportuniteiten op dat vlak zijn te vinden in het regelgevend kader en de ethische dimensie van de AI revolutie. Op dat vlak is er nog een opportuniteit om globaal leiderschap te nemen. Maar natuurlijk is er het risico dat andere regio's in de wereld hun eigen koers gaan varen en Europa daarin achterlaten.

Belangrijk zal ook zijn om op dat vlak één stem in Europa te hebben om deze transitie samen vorm te geven, de concurrentie is globaal en enkel schaal kan Europa mee aan de top houden.

Additioneel zien we dat er nog steeds een gebrek aan narratief is om de gehele bevolking mee te nemen in de energie- en duurzaamheidstransitie die we nodig hebben om Europa minder afhankelijk

te maken van fossiele brandstoffen en invoer vanuit andere regio's. Europa heeft de wetgeving wel bijna helemaal op orde, maar het begeisterende verhaal ontbreekt nog, waardoor er in vele landen op de rem gestaan wordt; iets wat compleet ingaat tegen wat er op dit ogenblik met de voortschrijdende klimaatwijziging nodig is. Hierdoor gaan ook de belangen van velen die het moeilijker hebben niet gediend worden en wordt de transitie nog minder sociaal.

Europa zal meer dan ooit een beleid van 'en/en' moeten voeren. De tijd van een of-beleid is niet meer mogelijk. De duurzaamheidstransitie is een gekozen weg die moet leiden tot een meer concurrentiële positie. Dit is mogelijk, maar Europa zal zijn toegang tot meer hernieuwbare energie moeten versnellen, en tegelijkertijd een industriebeleid moeten voeren waarbij toegang tot grondstoffen gewaarborgd moet worden. Dit zal zonder enige twijfel nieuwe en sterkere internationale samenwerkingen vergen. Dit in concurrentie met andere regio's uit de wereld. De gewijzigde geopolitieke situatie dwingt ons daartoe, en zal alle diplomatieke sterktes van Europa vereisen. Dit moeten we wel blijven doen in een Europese geest van samenwerking die deze landen/regio's mee in een Europese aanpak van gedeelde winst moet brengen; grondstoffen voor innovatieve aanpakken om de lokale gemeenschappen ook vooruit te helpen. Deze internationale samenwerkingen zullen cruciaal zijn om de hernieuwde industrie politiek met als onderscheidende kracht de duurzame innovatie te laten slagen.

In het kader van de vergrijzing is talent binnenhalen en die inschakelen in onze waardeketen vereist. Het lijkt erop dat daarvoor een georganiseerde migratiepolitiek nodig zal zijn, zonder te verkrampen. Wat op dit ogenblik toch het geval is in Europa. Maar ook daar lijkt het erop dat wellicht aan de spelregels in de EU-beslissingspolitiek zal moeten gewerkt worden.

Europa zal bovendien moeten waken over voldoende toekomstgerichte investeringen. Daarbij zal duidelijk de infrastructuur van Europa moeten verbonden worden (vb stroomnetten en andere energie infrastructuur). Ook op het vlak van digitalisering zal de nodige infrastructuur moeten worden gebouwd om voor Europa de inhaalrace in de digitalisering te laten slagen.

Ondertussen is het noodzakelijk dat Europa ook zijn investeringspolitiek in onderzoek en ontwikkeling in stand houdt om de globale race naar her-industrialisering in Europa te kunnen winnen.

VLAKWA

Er is geen tijd of geld om een probleem verschillende keren op te lossen: door problemen onbewust te verschuiven, door impacten niet grondig genoeg in kaart te brengen (en daardoor weer tot dure remediëring gedwongen te worden), door met korte termijn interventies de problemen van morgen al klaar te leggen. Er is nog te veel fragmentatie in dataverzameling. Dit bemoeilijkt een systemisch beleid.

Wat moet Europa doen in het kader van die weerstand voor verandering?

- Elimineer de fragmentatie in dataverzameling, breng de gegevens naar dezelfde locatie, analyseer trends en onderneem actie.

- De geformuleerde ambitie zal een belangrijke impact hebben op ons handelen en doen. In reactie hierop kunnen maatschappelijke actoren de neiging hebben om ofwel om hulp te vragen (Wat is mijn rol? Welke stappen kan ik ondernemen? Wie kan me hierbij ondersteunen?) of weerstand te ontwikkelen tegen de verandering. Het is echter van cruciaal belang dat we nu actie ondernemen, want als we niets doen, riskeren we over tien jaar in een crisis te belanden waarin we gedwongen worden drastische maatregelen te nemen. Dit zou voor velen onhaalbaar en ontwrichtend zijn. Daarom moeten we nu beginnen met het identificeren van leeropgaven en stapsgewijs actie ondernemen op een tempo dat voor iedereen haalbaar is.
- Het is hierbij belangrijk om in te zetten op een backcasting-proces (van 2050 tot 2024), ook voor de ambities rond water (denk aan *zero pollution action plan*, veiligstellen van de bevoorradingszekerheid), met een brede vertegenwoordiging van belanghebbenden om duidelijk te definiëren hoe we stapsgewijs richting de ambitie van 2050 gaan, de benodigde hulp voor de verschillende actoren goed in beeld te krijgen en hier ook een antwoord op te geven. En waarbij we de urgentie niet uit het oog verliezen noch de noodzaak aan diepgewortelde verandering.

VMM

De *digital transition* vraagt veel inzet en overleg van zowel de inhoudelijke experts als de digitaliseringsspecialisten. Hier is nood aan een duidelijke visie en een gemeenschappelijke taal. Met de start van het project voor een Vlaamse Waterdataspace zijn belangrijke stappen gezet.

VOKA

Voka spreekt over een triple transition. Want naast de groene en digitale transitie, zitten we ook in een strategische transitie. Het geopolitieke wereldtoneel is veranderd door polycrisissen en protectionistische actoren, met grote gevolgen voor een exportregio als Vlaanderen.

Er moet meer Europese focus liggen op innovatie.

- Onderzoek en ontwikkeling moeten meer prioriteit krijgen in de EU-begroting. De EU-doelstelling om 3 procent van het BBP aan O&O te besteden - die de EU nog niet heeft bereikt - is niet ambitieus genoeg voor de 21e eeuw. Een adequate doelstelling voor O&O in de moderne economie ligt dicht bij 5 procent. Europa moet dus een substantieel groter budget vrijmaken voor innovatie in komende meerjarige budgetten.
- Europese budgetten voor onderzoek moeten niet alleen naar innovatie-ondersteuning gaan, maar ook naar implementatie. Grote baanbrekende investeringen die leiden tot minder uitstoot, meer energiezuinigheid en milieuvriendelijkere productie moeten ook bij hogere TRL's (*technology readiness levels*) ondersteund worden. Financiering moet daarbij beschikbaar zijn voor OpEx-ondersteuning (OpEx = *Operational Expenses*). De staatssteunregels werken nu vaak te belemmerend voor grote investeringen. Grote lidstaten omzeilen ze dan weer via specifieke EU-instrumenten zoals de IPCEI's.
- Sterke Europese fondsen moeten zorgen voor een level playing field door vrij toegankelijk te zijn en met toekenning op basis van excellentie.

De regeldruk moet verminderen. Ondernemers krijgen vandaag te maken met een lawine aan wetgeving. Europese wetgeving gaat ver, gaat vaak uit van het voorzorgsprincipe en bepaalt vaak niet alleen het doel, maar ook de manieren waarop een doel bereikt moet worden. Bij die regelgeving ontbreekt het vaak aan een regionale focus en een totaalbeeld, met conflicterende belangen tot gevolg. Innovatie wordt daardoor voor een stuk gefnuikt. Europa zou moeten inzetten op grondige impactanalyses met regionale focussen. Daarnaast moet Europa zich beperken tot het vaststellen van de doelen van wetgevingen. Lidstaten, industrie en ondernemingen moeten vrij zijn in het bepalen van de middelen om dat doel te bereiken.

Ruimer bekeken moet er een oplossing komen voor de botsing (op korte termijn) tussen 1) natuur en milieu 2) klimaat 3) economische ontwikkelingen. Voka vraagt meer coherentie van Europa bij de ontwikkeling van wetgevende initiatieven en het opmaken van een geïntegreerde visie waarbij rekening gehouden wordt met economische, klimaat- en biodiversiteitsdoelstellingen, inclusief een helder afwegingskader als dwingende Europese doelstellingen toch met elkaar zouden conflicteren. Ook moeten tijdelijke verslechtingen mogelijk zijn. In het meest extreme geval moet Vlaanderen pleiten voor bepaalde opt-outs, samen met Nederland, binnen het Europese beleid wanneer economische activiteit op het spel staat.

Voka haalt bovendien ook volgende problematieken aan:

- Een tekort aan arbeidskrachten met de juiste vaardigheden
- Een gebrek aan rechtszekerheid door een gebrekkig vergunningskader
- Een energiekostenhandicap op internationaal vlak. De energiekost is een Europees probleem, waarvoor dus Europese oplossingen nodig zijn. De huidige nationale aanpak via staatssteun is namelijk nefast voor onze competitiviteit.

VVSG

VVSG merkt op dat de *twin transition* veel impact heeft op lokale besturen, maar dat de lokale besturen nodig en essentieel zijn om die dubbele transitie uit te voeren. Daarom is het voor VVSG merkwaardig dat lokale besturen niet vermeld worden in de *State of the Union*-speech van Commissievoorzitter von der Leyen.

Een knelpunt voor de lokale besturen bij de Europese aanpak is de projectmatige financiële werking (dit zagen we bijvoorbeeld bij het RRF, *Recovery and Resilience Framework*). Dit zorgt voor planlast en komt niet tegemoet aan de nood voor een globale en duurzame aanpak van de uitdagingen door lokale besturen. In de multi-governance structuur 'Europa-België-Vlaanderen-lokale besturen' is nood aan een overkoepelende aanpak qua subsidie-financiering voor de klimaattransitie. Dat is het sleutelement. Op Europees niveau kunnen de grote strategische doelstellingen worden bepaald en de financiering worden voorzien. Het nationale of regionale niveau kan zorgen voor monitoring en faciliterend beleid. En dan moet men lokale besturen toelaten om die lokale vertaling te doen, met financiering op lange termijn.

Strategische autonomie en een verkrachtigd Europees industriebeleid

ACV

Het gevaar bestaat dat in de rush om snel handelsakkoorden met strategische partners te sluiten, er minder aandacht is voor de duurzaamheidsagenda van de EU. Het handelsbeleid werd recent in positieve zin verstevigd, door een begin van afdwingbaarheid van duurzaamheidsclausules te voorzien. Deze aanpak is nog vrij embryonaal, met alleen een afdwingbaarheid voor de fundamentele arbeidsnormen van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) en op milieuvlak het Klimaatakkoord van Parijs en het biodiversiteitsverdrag. Inzake het Klimaatakkoord is het bovendien niet duidelijk wat de EU van haar handelspartners zal vragen: naleving van de eigen toegezegde (soms zwakke) engagementen, of minimale reductie-eisen die verder kunnen gaan dan de toegezegde nationale doelstellingen.

In onderhandelingen met partners als India zal het doordrijven van de duurzaamheidsagenda een harde noot worden om te kraken. Toch moet de EU consequent trouw blijven aan haar vernieuwde prioriteiten inzake handelsbeleid. Alleen op deze manier zal handel ten goede komen aan alle stakeholders en niet alleen aan de economische elites van de handelspartners.

Er moet gewerkt worden aan een snellere en meer daadkrachtige besluitvorming op Europees vlak. Voor het buitenlands beleid is nu unanimititeit nodig. Met een paar notoire dwarsliggende lidstaten is een krachtig buitenlands beleid zo heel moeilijk. Het zou moeten mogelijk worden om keuzes inzake buitenlands beleid met buitengewone meerderheden goed te keuren in plaats van met unanimititeit, zodat dwarsliggende landen als Hongarije geen vetorecht meer hebben inzake het buitenlands beleid.

AGORIA VLAANDEREN

Voor het internationale handelsbeleid is een langetermijnvisie nodig, net zoals een alignering met het industriële beleid. Belangrijk: dit houdt in dat er een Europese consensus is over offensieve en defensieve belangen. Een consensus die bovendien door verschillende wetgevende machten en meerderheden wordt gedragen. Daarom is Agoria van mening dat een handels- en investeringsbeleid in de eerste plaats strategische sectoren moet ondersteunen door het aanbod veilig te stellen én een betrouwbare afzet te garanderen. Krijgt autonomie de voorkeur boven openheid? Voer dan een flankerend beleid met Europese subsidies, nationale participaties en belastingkredieten.

Wat financiering betreft, is industrieel beleid echter meer dan subsidies alleen. Agoria vraagt Europa om op de verschillende parameters van competitiviteit te werken: de werking van de interne markt, de markttoegang buiten de EU, regelgeving, energie- en grondstofprijzen, etc.

Nieuwe EU initiatieven moeten voldoende aandacht hebben voor onderlinge coherentie en coherentie met reeds bestaande wetgeving. Verder moeten ze gepaard gaan met een competitiviteitscheck.

Men moet er ook over waken dat er geen subsidiewedloop tussen lidstaten ontstaat. Europa moet de gaten in het markttoezicht dichten met eenvoudige, evenredige en flexibele wetgeving. Agoria vraagt om zorgvuldig om te gaan met staatssteunregelingen en de uitzonderingen die hierop worden toegestaan. Die regelingen zorgen voor verdeeldheid tussen de lidstaten: de ene heeft door de staatssteun meer vermogen om de binnenlandse industrie te subsidiëren dan de andere.

BOERENBOND

Boerenbond vraagt in het kader van strategische autonomie ondersteunend beleid voor de tandem landbouw-voeding. De huidige multipolaire wereld brengt bezorgdheden met zich mee: waar halen we onze (goedkope) grondstoffen? Europa heeft altijd het strategisch belang van landbouw erkend. In de zoektocht naar Europese strategische autonomie kan dat niet anders zijn.

De open strategische autonomie opent perspectief voor een noodzakelijke correctie. We hebben als Europa in het verleden heel sterk ingezet op openheid en dat was toen terecht. Maar daarbij zijn we het strategische helemaal uit het oog verloren. We hebben ons uiteindelijk te afhankelijk gemaakt van goedkope grondstoffen maar hebben ons miskeken op de betrouwbaarheid van onze handelspartners. De corona crisis en de Russische aanval op Oekraïne hebben die kritische afhankelijkheden pijnlijk blootgelegd.

In een, spijtig genoeg, terug polariserende wereld noopt dat tot herbalancering van ons handelsbeleid én ons waardeketenbeleid, of het nu in de industrie of in de landbouwsector is. De landbouwsector heeft namelijk enkele belangrijke strategische afhankelijkheden, bv. op het vlak van eiwitten-soja, energie en kunstmeststoffen. Europa heeft nochtans de mogelijkheden om daar een eigen antwoord op te bieden.

- De EU is momenteel niet in staat om een sterke eigen eiwit-strategie neer te zetten door oude afspraken (de GATT Dillon ronde die het 'gat van Rotterdam' voor soja hebben opengezet). Moeten we vasthouden aan die oude afspraken?
- We hebben als landbouwsector een enorm potentieel om groene energie te produceren en bij uitbreiding circulaire koolstof, na onze basisopdracht voedselproductie. We hebben eigen dierlijke mest die we niet optimaal kunnen valoriseren omdat men de voordelen van derogatie onderschat en gerecupereerde dierlijke nutriënten (RENURE) voorlopig niet als een alternatief voor kunstmeststoffen wil aanvaarden.

Eigen landbouwproductie moet terug gezien worden als strategisch goed en landbouwproducten als kritische grondstoffen. Dit wordt vaak niet meer zo erkend. Terwijl andere machtsblokken in de wereld de eigen voedselvoorziening veilig stellen, gelooft de EU dat het hier allemaal goed komt. Dat laat zich voelen in het EU handelsbeleid, waar zelfs na het lanceren van de Green Deal én grote toegevingen gedaan worden op gevoelige landbouwproducten én men niet dezelfde productiestandaarden afdwingt. Dit maakt de eigen boeren minder concurrentieel, leidt tot oneerlijke concurrentie en is eigenlijk het bedriegen van de Europese consument.

Europa moet bedachtzamer omgaan met de waarde en de kracht van de eigen voedselvoorziening en die strategisch verder veilig stellen in budget en beleid. De landbouwsector zal verder verduurzamen op alle vlakken. Maar de huidige en toekomstige generatie landbouwers moet perspectief geboden worden. De strategische dialoog met de sector zoals aangekondigd door de Commissie is een eerste goede stap, maar komt eigenlijk te laat. De Commissie moet snel bekijken hoe we in lopende wetgevende dossiers en in de aankomende initiatieven dit nog kunnen herbalanceren.

EMBUILD VLAANDEREN

Onrealistische eisen inzake milieubeleid remmen de transitie naar meer duurzame industriële productie eerder af in plaats van die te stimuleren. De meest klimaatrobuuste industriële projecten geraken niet meer vergund.

Inzake milieubeleid (met de Verordening inzake Natuurherstel als voorbeeld van hoe het niet moet) moet Europa meer naar de toekomst kijken in plaats van het verleden tot leven te roepen. Actoren moeten aangemoedigd worden om mee te werken aan de realisatie van bijkomende biodiversiteit zonder daarbij de toekomstige vergunningsmogelijkheden voor de projecten in gevaar te brengen.

ESSENSCIA VLAANDEREN

Essencia wijst erop dat zich in Vlaanderen de grootste industriecluster van Europa bevindt en dat we hier een belangrijke farmavalley hebben. Dat zorgt voor welvaart én dat zijn ook de spelers die hard investeren in klimaatneutraliteit en circulaire economie.

essencia Vlaanderen benadrukt daarom hoe belangrijk het is om onze concurrentiekracht te versterken. Waardeketens moeten daarbij in hun geheel bekeken worden en technologie neutraliteit moet gehandhaafd worden. Europa focust vandaag te veel op specifieke technologieën. Maar alles hangt samen en dat vormt complexe industriële waardeketens. Een schakel uit die keten weghalen zorgt voor een domino-effect. Alle initiatieven vanuit Europa die er nu zijn, vormen stappen in de juiste richting. Het ontbreekt soms gewoon aan een volledige visie door waardeketens niet als geheel te bekijken en door technologie-keuze op te leggen. De uitdaging is gigantisch, we zullen elke stap in de keten en elke technologie nodig hebben.

De industrie is heel belangrijk in de *twin transition*. De industrie levert namelijk de bouwstenen voor de producten die de Green Deal moeten waarmaken. De industrie zit momenteel echter in moeilijk vaarwater: hoge energieprijzen, een subsidierace met ongelijk speelveld tot gevolg en hoge regeldruk. De politieke bewustwording is er en die groeit, maar toch zijn er nog een aantal beleidsmaatregelen die getroffen moeten worden om die problematieken te verhelpen. Als we niet willen dat producten elders gemaakt worden en we dus onze strategische autonomie willen nastreven, moeten energie-intensieve industrieën hier bij ons op een duurzame en betaalbare manier kunnen produceren. Nieuwe technologieën, maar ook bestaande industrieën die de omwenteling moeten waarmaken, moeten daarbij blijvend ondersteund worden.

Concurrentiekracht is dus essentieel voor het industriebeleid, want een Green Deal kan niet gerealiseerd worden zonder een Industrial Deal. Ons concurrentievermogen gaat daarom ook heel belangrijk zijn om geostrategische autonomie te behouden.

NORTH SEA PORT

North Sea Port heeft als haven een belangrijke logistieke rol, waarbij verschillende goederenstromen onze haven binnenkomen en verlaten. Het is echter ook een industriehaven waar toegevoegde waarde wordt gecreëerd. Onze bedrijven gelegen in North Sea Port hangen af van een goedlopende *global supply chain*.

Inzake energie, is het belangrijk dat bedrijven een stabiel kader en continue voorziening aan stroom en energiebronnen hebben. De onrechtmatige inval in Oekraïne en geopolitieke veranderingen hebben onze afhankelijkheidsrelatie duidelijk blootgelegd. De bedrijven hebben hierop geschakeld en ook binnen het havengebied lopen diverse projecten en oefeningen inzake de uitrol van alternatieve brandstoffen om zo onze energievoorziening meer te diversifiëren. De strategische oefening binnen het havengebied op industriebeleid in een veranderende geopolitieke context is lopende. De Green Deal biedt een kader voor controle en bescherming, wat linkt aan de strategische autonomie van North Sea Port. Echter is het belangrijk dat de bedrijven en North Sea Port hier goed in ondersteund worden. Momenteel ontbreekt de nationale vertaalslag nog, waar opnieuw harmonisatie van de interpretatie tussen België en Nederland belangrijk is voor het grensoverschrijdend gebied van North Sea Port.

Een belangrijk aandachtspunt voor de EU speelt inzake vergunningen. Met haar RePowerEU plan, nieuwe RED3 richtlijn en recente Wind Power Package, zien we dat de EU zich bewust is van de noodzakelijke versnelling in vergunningen. Echter, in de praktijk leeft er veel ongerustheid bij de verschillende actoren inzake de vergunningverlening voor de uitrol van nieuwe infrastructuur, technologie, circulariteit en projecten inzake de energietransitie. Hoe zal de Commissie zich verhouden ten opzichte van de lidstaten inzake implementatie?

Een tweede aandachtspunt richt zich op de lopende NZIA (*Net-Zero Industry Act*) & CRMA (*Critical Raw Materials Act*), waar naast de strategie en doelstellingen een duidelijk ondersteunend kader verwacht wordt van de EU om deze doelstellingen te behalen en zo te bouwen aan een meer veerkrachtig en autonoom Europa. De Europese instellingen moeten werk maken van een versnelling in goedkeuring van deze dossiers, inclusief het beschikbaar stellen van financiële middelen en het verkorten van de vergunningsprocedures. Dit is een cruciale stap in de ontwikkeling van onze strategische industriële sectoren zoals energieopslag, waterstof en verdere uitrol van de North Sea Port projecten zoals CCUS (*Carbon Capture, Utilisation and Storage*). Hierbij is het belangrijk voor ons als middelgrote haven dat er ook voldoende fondsen ter beschikking worden gesteld voor onze bedrijven, zodat een gelijk speelveld tot stand komt in relatie tot de grotere havens gelegen in Nederland, Duitsland en andere Europese lidstaten.

SYNTRA NETWERK

De strategische autonomie-ambities en de focus op een veerkrachtig EU industriebeleid brengen voor het Syntra netwerk hoofdzakelijk opportuniteiten. Deze kansen tonen zich vandaag al, onder

meer in het brede thema van de energiebevoorrading. Windmolenparken of hybride bevoorradinginstallaties bijvoorbeeld brengen nieuwe kansen voor bestaande en toekomstige ondernemingen. Voor de bijhorende opleiding (her- en bijscholing) van (technisch) personeel kan het Syntra netwerk het verschil maken. In die zin is het dankzij de ambities van de EU dat het Syntra netwerk kan blijven inspelen op het opleiden in nieuwe toepassingen en technologieën.

We zijn als Syntra-netwerk bovendien sterk vertegenwoordigd in Europese (industriële) partnerschappen en projecten en hebben de ambitie om deze samenwerkingen verder uit te breiden en duurzaam te verankeren.

Europa zou wel meer moeten focussen en meer ruimte moeten laten voor plug-and-play partnerships en experimenten gericht op industriële en technologische samenwerkingen en co-creaties (ondernemingen, opleiders, (sociale)organisaties,...). Met de insteek *'failing forward'*. Nu vergen partnerschappen vaak een zeer log en administratief proces, wat de innovatiesnelheid hypothekeert.

VITO

De sterk toegenomen focus van de EU op geopolitieke en strategische autonomie ambities is voor VITO in grote mate een opportuniteit die nieuwe vraagstellingen naar voren brengt voor onze onderzoeksactiviteiten die passen in het 'Materiaal en Chemie'-luik om antwoorden te bieden vanuit technologisch oogpunt die de vernieuwing zullen stutten en de strategische onafhankelijkheid ten goede zullen komen. VITO heeft technologie in huis die door deze gewijzigde omstandigheden een nog grotere waarde toegedicht zullen worden.

Tegelijkertijd zet het ook sommige internationale samenwerkingen in de schijnwerpers, zowel ten goede als ten kwade. In het kader van de klimaatoplossingen dienen er overall mondiale oplossingen gerealiseerd te worden. Met het oog op de concurrentiële omstandigheden gaan op die manier helaas valorisatie-opportunities voor VITO verloren.

Een grote uitdaging zal zijn om het draagvlak voor de Europese politiek te vergroten, om op die manier de beslissingen die nodig zijn sneller te kunnen implementeren, maar ook om de inzet van innovatie met als doel de klimaatverandering te counteren.

Bijkomend lijkt het dat er nood is aan een verbindend verhaal, zodat ook de sociale dimensie van deze transitie de gehele Europese bevolking kan bereiken en meenemen. Op die manier zal de positie van de EU in de globale politiek versterkt worden.

VLAKWA

Recent hebben de covid-pandemie en de oorlog in Oekraïne de kwetsbaarheden van de mondiale toeleveringsketens blootgelegd. De EU wil dan ook de industriële en strategische autonomie versterken door o.a. te investeren in strategische sectoren zoals waterstof, data, en halfgeleiders. Water is een van de belangrijkste hulpbronnen in deze waardeketens. Zo verbruikt elke kilogram waterstof 9 kilogram gedemineraliseerd water, verbruikt een datacenter van 1 MW elk jaar 25,5

miljoen liter water, en vereist een 30 cm wafer (= dunne plak monokristallijn halfgeleidermateriaal) 8.000 liter water. We mogen ons dus terecht afvragen of het watervraagstuk voldoende wordt meegenomen in het realiseren van de Europese strategische autonomie-ambities.

De EU moet een ambitieuze en allesomvattende Europese Water Smart Strategy aannemen. De EU moet ook komen tot een Europese Blue Deal.

Daarnaast moet de EU inzetten op innovatie en antwoorden beginnen te formuleren op de geïdentificeerde prioritaire leeropgaven voor economische veerkracht binnen een duurzaam waterbeheer. Hier kan alvast voortgebouwd worden op de leeropgaven die werden geïdentificeerd in het kader van de opdracht van de Vlaamse regering aan Vlakwa om "een faciliterende rol op te nemen voor het verder ontwikkelen van een Vlaamse O&I-wateragenda op basis van een actie-en leergericht proces". Daarom werd Oona geïntroduceerd, een dynamische leeragenda voor en waterbewuste economie.

De EU moet een beleidskader uitwerken rond indicatorenmonitoring met betrekking tot watergebruik en -hergebruik.

Voka wijst op het belang van een geïntegreerd coherent industriebeleid, zowel in Vlaanderen als in Europa. Daar zijn drie dingen voor nodig.

Ten eerste moet competitiviteit op de top van de agenda staan bij de volgende Europese Commissie. Dat omvat een mix aan elementen: energiekosten, regeldruk, financiering, vergunningenbeleid enz. De Europese Unie moet daarvoor de hefboomen en bevoegdheden krijgen die ze nodig heeft om zich te kunnen meten op het geo-economisch wereldtoneel. Om effectief naar een sterk en coherent industrieel beleid te kunnen gaan, is een slagkrachtige Europese bestuursstructuur noodzakelijk.

Specifiek in verband met regeldruk is coherentie van belang. De afgelopen Europese beleidsperiode heeft ertoe geleid dat Europese bedrijven - zowel grote als kleine – geconfronteerd werden met heel wat nieuwe regelgeving en rapporteringslasten, wat ertoe leidt dat het inzicht van bedrijven in hun wettelijke verplichtingen wordt ondermijnt en hun concurrentievermogen wordt belemmerd. De EU moet de regeldruk van haar regelgeving en het cumulatieve effect van regelgeving in elke sector beoordelen, in kaart brengen en terugdringen. De kwantificering van de kosten van nieuwe regelgeving wordt momenteel te eng gedefinieerd en er wordt geen rekening gehouden met de effecten van andere regelgeving en regelgevingsvoorstellen in dezelfde economische sector.

Bovendien merkt Voka op dat regelgeving steeds verder gaat. In recente initiatieven worden niet alleen de ambitie en de doelstellingen in wetteksten gegoten, maar wordt ook meer en meer gedefinieerd hoe die doelstelling moet worden bereikt. De gemaakte keuzes kwamen daarbij soms onder kritiek te staan door bijvoorbeeld de Europese Rekenkamer. De EU moet zich om die reden opnieuw enkel uitspreken over de gestelde doelen en niet over de manier om die gestelde doelen te

bereiken. Dit is ook gelinkt met het debat tussen het verzorgingsprincipe en het innovatieprincipe, waar de focus toch meer mag komen te liggen op dat laatste. Meer en meer stellen we vast in EU regelgeving dat het gebruik van het verzorgingsprincipe ervoor zorgt dat innovatie wordt afgeremd door het onmogelijk te maken voor innovatoren om te weten wat ze mogen doen. Dit zet innovatieve bedrijven ertoe aan zich te concentreren op de risico's in plaats van op de voordelen van hun nieuwe producten.

Ten tweede moet de EU coherent zijn in haar beleid. Beleid mag niet ontstaan uit silo's. Botsende beleidsdoelstellingen zijn vandaag soms zelfs onverzoenbaar. Een hiërarchie in beleidsdoelstellingen kan hierin remediëren. Wat is de belangrijkste doelstelling? En moet bestaande wetgeving misschien tijdelijk tussen haakjes gezet worden om die doelstelling te bereiken? De onverzoenbaarheid van verschillende wetgevingen dreigt nu een vergunningenstop te veroorzaken. Ook tijdelijke opt-outs kunnen soelaas bieden: even meer uitstoten om daarna echt wel te kunnen gaan verminderen.

Ten derde moet er een Europees antwoord komen op de huidige subsidie-wedloop. Versoepelingen van staatssteunregels moeten stoppen. Er is momenteel binnen de EU een wedloop en concurrentiestrijd bezig, in plaats van één gecoördineerd EU-antwoord.

Qua governance zou een Europees commissaris voor Industrie goed zijn om te coördineren en monitoren voor coherentie.

Voor VVSG wordt het brede begrip 'strategische autonomie' vooral ingevuld met een kijk op digitale veiligheid en cybersecurity. Lokale besturen, die sterk zijn in het voeren van integraal beleid met data-uitwisseling tussen verschillende domeinen en diensten, ondervinden veel moeilijkheden door de pioniersrol die Vlaanderen wil spelen op het vlak van digitale bescherming en privacy. Lokale besturen zijn momenteel ook nog niet opgewassen tegen cyber beveiligingsrisico's. In dat kader is nood aan een algemene aanpak en zullen de verschillende niveaus moeten samenwerken.